

Milý příteli,

vidím, že jsi se také nechal ovlivnit všeobecnou excitací a zaměřeností k významným výročím, když mne vybízíš, abych Ti něco napsal o tom, jak se dívám na vznik samostatného čs. státu na konci první světové války. Slyšel jsi něco o mých silně nekonformních poznámkách při několika diskusích a rád bys měl před sebou podrobnější výklad. Budiž, nemám důvodů, proč te-
- jít své pochybnosti nad vznikem a dalším vývojem ČSR. Jsem přesvědčen, že výročí jsou vhodnou příležitostí ke kritickému zkoumání sebezkoumání de-
- leko spíše než k patetickým projevům a vnějším oslavám.

Československo vzniklo na rozvalinách Rakouska-Uherska; jako stát n kdý
- v historii v této podobě neexistovalo. Království české a markrabství morav-
- ské / spolu s některými menšími územními celky / však v minulosti tvořily
- tzv. země koruny české. Bylo pochopitelné, že národ v sobě žvil myšlenku
- ne obnová státní samostatnosti. Ale velcí národní představitelé si zec ováve
- li vůči této ideji značnou rezervovanost. Známé je stanovisko Peleckého, ale
- oc poují zde raději jedboumísto z Masarykovy "Světové revoluce".:

"Často a dávno před válkou se vyslovovaly pochyby, může li náš národ a národ
- malý vůbec, být samostatný. Z těchto pochyb vzniklo Peleckého známé slovo o
- nutnosti Rakouska jako federace národů. Křídím se Peleckým rád, a proto jsem
- si stále uvědomoval obtíže a zvláštní problémy národa malého; ale věřil
- jsem v možnost naší samostatnosti. Vyslovil jsem to ve svých českých stu-
- diích; s z té víry vznikla celá má politika a politická taktika; v té víře
- jsem se rozhodl ve světové válce k boji prot Rakousku - Uhersku. Příklad
- jsem naší samostatnosti za možnou, jestliže, jak to žádal Havlíček, budeme
- mravně zachovávat a k obraně své svobody vždy odhodlaní, jestli že budeme
- mít dostatek politického rozhledu k rozumné a poctivé politice uvnitř i
- nevenek, získáme li si v Evropě sympatie a konečně, bude li v Evropě posí-
- lena demokracie; ze všeobecné demokracie potlačování národa národem není
- možné; demokretická svoboda umožňuje samostatnost i národům malým. To dok-
- zuje historie Evropy od X III. století: od velké revoluce s rostoucí svo-
- bodou a demokracií osvobozují se malí a potlačení národové jeden za druhým.
- Světová válka je do ršením toum osvobozujícího hnutí; světovou válkou a re-
- volucemi jí podárcenými padly tři carismy, jmiž řada národů byla potlačo-
- vána; eď je dána možnost Evropy demokretické a tía svobody a nezávislosti
- všech národů."

Nesmíme se ovšem nechat zmýlit tím, že Masaryk hovoří o národní samostatno-
- sti; nemyslí tím nutně samostatnost státní. Masaryk vyrostl době, kdy bylo
- ještě obecně v dobré paměti, jak nasmozřejmě a nezajištěná, ba přímo pro-
- blematická byla naše národní existence. Nicméně jeho důraz na význam národ-
- ní existence nelze chápat tak, že duchovní a mravní obroda národa musí a má
- být dovršena jeho politickým osamosatněním, vytvořením tzv. národnostního
- státu. Masaryk byl přesvědčen, že lze dobře rozpoznat dva velké, nezasa-
- videlné vývojové proudy v evropské / a perspektivně celosvětové /
- společnosti: postupnou demokretizaci a růst národního sebeuvědomění a úsilí
- národů o všestrannou / nejen politickou / autonomii. "Národnostní citění a
- myšlení se vyvíjí dosud. Není to ještě překonané stanovisko, neopak, vývoj
- je teorie v počátcích. Stále více bude jasno, že národ je přirozený člen
- člověčenstva a že člověčenstvo nemá být organizováno státně, nýbrž národ-
- nostně" / "Problém malého národa". Masaryk zachovává odstup od politiky a od
- státu, nejsou mu nejvyšším výrazem národního života. Proto je proti existující-
- cí politické formě Rakousko-Uherska, ale nechce je nprostě rozbit. Rozbití
- Rakousko-Uherska je pouze krajní technickou nezbytností, když se ukáže,
- že reforma není možná. Masaryk se teprve na samém konci první světové války
- rozhoduje vyhlásit státní samostatnost Čechů a Slováků, jen na přímou výz-
- vu amerického presidenta, který mění svou koncepci vlastně z týchž důvodů
- / nikoli v pod Masarykovým vlivem, neboť Wilson byl dlouho orientován přede-
- vším na Poláky/. Masaryk vidí od samého počátku existenci samostatného čs.
- státu jako nejistou a ohroženou: brzo po podepsání a zveřejnění Washington-
- ské deklarece usiluje o svolání konference evropských malých národních států
- ze středu, východu a jihu kontinentu a formuje si projekt konfederace. Ješ-